

XXI. fejezet

1995-től napjainkig – Az útkeresés időszaka

(Összeállította: Tarró Károly)

Ahhoz, hogy megértsük az elmúlt két évtized útkereséseit, vissza kell nyúlnunk a rendszerváltozásig. A bekövetkezett események természetesen jelentősen befolyásolták a Nitrokémia sorsának alakulását, a gazdaságpolitikai szabályzók változásai, a tulajdonviszonyok átrendeződése ugyancsak erőteljesen hatottak a vállalat életére. A '90-es éveket követően az állami tulajdon átalakult, előtérbe került a privatizáció. A mezőgazdaságot alapjaiban megváltoztató kárpótlások a nagyüzemi gazdaságok megszűnéséhez vezettek. A külgazdasági kapcsolatokban is változások zajlottak, főként az egykori szovjet piacon szorult vissza a kereskedelem. Igaz, hogy nehezen fizettek a volt szovjet tagállamok, de barterüzletet még lehetett kötni. Míg a nyugati cégek jelentős hitelezési konstrukcióval igyekeztek piacot szerezni keleten, addig hazánk elengedte korábbi biztos vevőit. A „Товарищ конец” plakát megjelenése is ártott a még meglévő gazdasági kapcsolatoknak. Megszűnt a teljes foglalkoztatottság, megjelent a munkanélküliség.

A rendszerváltást követően különböző stratégiai programokat dolgoztak ki (IFUA, IMPAC) a hatékonyság növelésének reményében. 1988-ban megjelent a gazdasági társaságokról szóló törvény, amit 1992-ben módosítottak, kötelezővé vált az állami vállalatok átalakítása. A gazdasági társaságokról szóló törvény megjelenését követően a kft-alakítások a vállalati profil letisztulását szolgálták (Építő Kft, Nexus Kft, Mentor Kft.). Hamarosan a termeléshez közvetlenül kapcsolódó szolgáltatást nyújtó társaságok is megalakultak (Gévius Kft, Nike-Transz Kft.), majd a már termelést végző vállalkozások vegyes tulajdonú formában működtek (Nike-Fiocchi Kft, Nicolor Rt, Nike-Cell Kft). Ez az átalakulás folyamatos karcsúsodást jelentett, de gazdasági eredménye csekély volt. A részvénytársaság eredménye és vagyona évről-évre csökkent.

A Nitrokémia Rt. a problémák kezelésére 1996. végétől kidolgozta az 1997-2000 évekre vonatkozó reorganizációs (Strukturális Alkalmazkodás Terve, SAT) programját. Ez azon a tényen alapult, hogy a vállalat a meglévő szervezeti és tevékenységi formájában gyorsítva éli fel eszközeit és a reorganizáció elmaradása esetén az 1997. év második felére pénzügyileg ellehetetlenül. A SAT program főként az alábbi intézkedések megvalósításával tartotta megoldhatónak a társaság problémáinak kezelését: a Nitrokémia Rt. profiljának szűkítése; a veszteségforrások felszámolása, a veszteséges területek megszüntetése; a passzív vagyon hasznosítása; a magas foglalkoztatott létszám csökkentése; a kutatás-fejlesztés, a marketing tevékenység új alapokra helyezése; tőkeemelés, és adósságtérhek csökkentése.

A gazdasági ellehetetlenülés elkerülésének egyetlen módjának látszott a fizetőképes piaccal rendelkező részek elkülönítése és feltőkésítése, a Nitrokémia Rt. területén lévő környezeti károk leválasztása és állami felelősségvállalás melletti felszámolása.

Az elfogadott SAT program alapján a kormány is foglalkozott a Nitrokémia helyzetével. 1997. július 29-i ülésén a 2236/1997 számú határozatával jóváhagyta a társaság reorganizációs programját. A privatizáció előkészítése érdekében hozzájárult a Nitrokémia Rt. jegyzett tőkéjének kettő milliárd forinttal történő felemeléséhez, ezzel az Rt. jegyzett tőkéje 5,96 milliárd forintra emelkedett. Rendelkezett arról, hogy a Nitrokémia Rt. területén lévő környezeti károk felszámolását állami felelősségvállalással, a vállalat vagyonának privatizációjából befolyó bevételeket is felhasználva, az állam tulajdonosi irányításával kell elvégezni. A reorganizáció eredményéről és a Nitrokémia Rt. átszervezésének helyzetéről, valamint a privatizációs lehetőségekről a kormányt tájékoztatni kell. Meg kell vizsgálni a Balaton-uszoda és a szabadtéri sportlétesítmények továbbműködésének, fenntartásának lehetőségét.

A SAT program készítői egy új vállalkozás kialakítására koncentráltak, amely tehermentesen alakul. A jobban, illetve gazdaságosan üzemelő részeket (energia, növényvédőszer-, intermedier-gyártás) átveszi az új társaság, hátrahagyva a múltbéli kötelezettségeket, és a Nitrokémia viseli az átalakulás költségeit. E stratégia mentén a legnagyobb változás a Nitrokémia 2000 Ipari és Vagyonkezelő Rt. kialakítása volt. Az új társaság jegyzett tőkéje 4.653.360 ezer forint (amiből kettőmilliárd készpénz) volt. A Nitrokémia 2000 Rt. a stratégiai termékek gyártásának, forgalmazásának feltételeivel rendelkezve nem lett általános jogutódja a Nitrokémia Rt.-nek, így mentesült annak múltbéli kötelezettségeitől. Az új cég – amelynek első vezérigazgatója dr. Kurbucz Ferenc (korábban az egységes Nitrokémia gazdasági vezérigazgató-helyettese) – eleinte a Nitrokémia leányvállalatéként működött.

Az 1997. november 20-án megalapított Nitrokémia 2000 Rt. a Nitrokémia Rt. tőkele szállítását követően 1998. május 29-én az ÁPV Rt. tulajdonába került, később privatizációja is megtörtént. Az új cég nevében azért szerepelt a „2000”, mert az elképzelések szerint részvényeivel 2000-ben megjelent volna a tőzsdén. Az új társaság a tényleges működését 1998. januárjában kezdte meg. A még egységes Nitrokémia létszáma 1997. végén közel 2000 fő volt. Az érezhette magát biztonságban, aki átkerült az új vállalkozásba. Eleinte a növényvédőszer-, és intermedier-üzemekben foglalkoztatottak – de nem mindenki! – áthelyezése történt meg. A funkcionális főosztályok egy része megszűnt, egy részük átkerült a Nitrokémia 2000 Rt.-hez, vagy maradt a régi vállalatnál. E területeken (gazdaság, kereskedelem) elég feszült volt a helyzet. Megváltozott a munkavállalók egymáshoz való viszonya is, annak ellenére, hogy több éven, évtizeden keresztül kollégaként dolgoztak egymás mellett. 1998. májusára leszűkült a Nitrokémia tevékenysége, létszáma ezer fő alá csökkent. A karcsúsodást jól szemlélteti a társaság 1997. és 1998. évi szervezeti felépítése (a mellékelt CD-n található).

A Nitrokémia Rt. alapítója a szétválás során a társaság jegyzett tőkéjét 1.306.640 ezer forintra csökkentette. A stratégia egyik változata szerint az „elmaradó”-nak nevezett Nitrokémia Rt. szétválás után végelszámolással megszűnik, az államra hagyva a terhek rende-

zését. A szétválás során a csődhelyzet elkerülését célzó előterjesztés hatására a kormány ismételten foglalkozott a Nitrokémia helyzetével. Az 1066/1998 (V.20) határozat az alábbi vissza nem térítendő támogatásokat nyújtotta: 800 millió forintot a likviditási helyzet megőrzésére; 130 millió forintot a létszámleépítés finanszírozására; 200 millió forintot a leálított hadiipari kapacitások veszélytelenítésére.

1998. május 27-ei közgyűlés (a közgyűlési jogosítványokat az ÁPV Rt. igazgatóságán gyakorolta) új igazgatóságot választottak, kinevezték Bálint Sándort vezérigazgatónak. Az új vezetés próbálta a sorokat rendezni, hiszen 1998-ban a 290 ember munkaviszonyának megszüntetésére többet fordítottak, mint a tervezett összeg. A következő igazgatósági ülést 1998. június 12-én tartották, ahol dr. Bakonyi Árpádot választották az igazgatóság elnökének. Az ülésen állandó meghívottként részt vett Csejtei Béla, a szakszervezeti bizottság elnöke, és Horváth Attila, az üzemi tanács elnöke. Az új igazgatóság ezzel deklarálta, hogy számára fontos a munkavállalókkal történő párbeszéd. Ekkor elfogadták a Nitrokémia Rt. küldetését, jövőképét és Környezetpolitikai Nyilatkozatát. Mindezekről üzemenkénti munkasgyűléseken tájékoztatták a kollektívát. A környezetpolitikai nyilatkozathoz szorosan kötődik, hogy Morvai György környezetvédelmi igazgató bejelentette, a társaság az '50-es, '60-as években a környező településeken a földterületekre bejegyzett szolgalmi jogok törléséhez korlátozás nélkül hozzájárul. A társaság emblémája is megváltozott. A kék szín helyett zöld színű lett az embléma.

A kormányhatározatban rögzített 800 millió forintot az ÁPV Rt. átutalta, de mindez csak a legégetőbb problémák kezelését tette lehetővé. A társaságnak több bank felé jelentős, összességben több mint 1,5 milliárd forint rövidlejáratú hiteltartozása állt fenn. Az akkori 20-22 százalékos hitelkamatok figyelembe vételével reménytelennek tűnt a cég pénzügyi egyensúlyának biztosítása. Az uszoda működésére az ÁPV Rt. nyújtott további 200 millió forint tulajdonosi kölcsönt. A hosszúlejáratú hitelek is meghaladták a százmillió forintot. A pénzügyi intézetek, csak az ÁPV Rt, vagy a PM garanciavállalásával voltak hajlandók további hitelt folyósítani. Ezt a garanciát – egymilliárd forint értékben – decemberben a tulajdonos felvállalta.

A Nitrokémia vezetése és igazgatósága rendezte a Nitrokémia 2000 Rt-vel az együttműködés kereteit. Több vitás kérdés származott az apportból, a pénzeszközök átadásából, a

Nike-Cell és Unichem üzletrészek tulajdoni helyzetéből. Ugyan mindkét társaságnak az ÁPV Rt. a tulajdonosa, de a két cég gazdasági érdekei már eltérőek. Nem szabad elfeledkezni arról sem, hogy a Nitrokémia 2000 Rt. privatizáció előtt álló társaság, és mint ilyen, jól működő, nyereséges vállalkozás kell, hogy legyen. A Nitrokémia viszont állami tulajdonú vállalkozás maradt, további feladata a decentralizált privatizáció végrehajtása. A pénzszüke miatt 1998. szeptember 1-jével a Nitrokémia eladta a NIKE-Plex (M) üzemet a Szatuna Kft-nek, amelyből kialakult a magántulajdonú Szatunaplex Kft. Októberben a műanyagfeldolgozó-üzemet (Z) értékesítették a Miszter Plastic Kft. részére, majd a környezetvédelmi laboratóriumot az Elgocar-2000 Kft. részére. Novemberben a polikongyanta (K-3) üzemet adták el a Polikon Kft-nek. Az Unichem Rt. részvényeit szintén értékesítették, de a befolyt ellenérték a Nitrokémia 2000 Rt-t illette.

1998-ban Ipari Park címmel rendelkezett a Nitrokémia. Elfogadták a környezeti kárelhárítási és kárrendezési tervet, amely a múltbéli környezeti károk és terhelések mérésére, és felszámolására irányult.

A társaság meghirdette az uszodát, az ioncserélő-, a lőpor-, és NC üzemeket, de ezek a pályázatok sikertelenek voltak. Az év során ioncserélőkből 20-, NC-ből 82-, lőporból 90 százalékos volt a kapacitás kihasználás. Az árbevétel az előző évi 14 milliárdról 7,5-re csökkent, egymilliárdos üzemi veszteséggel. A részprivatizációból származó bevételek csökkenték a veszteséget, de az adózás előtti eredmény így is mínusz 362 millió forint volt.

Az év során világossá vált, hogy a korábbi menedzsment által kidolgozott SAT nem valószínűsíthető meg. A nem kívánt folyamat elkerülése érdekében a tulajdonos alapítói határozatban (274/1998 XII.10) utasította az igazgatóságot új hároméves stratégiai terv kidolgozására. Ezzel a SAT program lezárult. Az év történéseihez tartozik, hogy a vezérigazgató december 19-én lemondott, helyette Czabula Istvánt bízták meg a vezérigazgatói teendőik ellátásával. A tulajdonos új igazgatóságot és felügyelő bizottságot választott a Nitrokémia élére.

Az 1999-es üzleti évre vonatkozó üzleti tervet a társaság új vezetése felülvizsgálta, a jelentős veszteségeket prognosztizálva egyidejűleg tervbe vette a társaság intenzív átalakítását. 1999. április 1-jén – pályázat kiírást követően – Kristóf Lajost nevezte ki az ÁPV Rt. a társaság vezérigazgatójának. E kinevezéssel régi hagyomány szűnt meg, Kristóf Lajos ugyanis kívülről, a Magyar Állam Kincstártól került a Nitrokémia élére, korábban a Székesfehérvári Videoton holding élén dolgozott.

1999-ben elkezdődött a társaság felkészítése a privatizációra, amely az átalakuló Nitrokémia Rt.-nél decentralizált módon történt, mivel a társaság struktúrája, vagyonszerkezete és tevékenysége ezt tette lehetővé. Az elfogadott új stratégia három évre rögzítette a feladatokat: uszoda átadása az Ifjúsági és Sport Minisztériumnak; az ioncserélő-üzem eladása vagy leállítás; ipari park átszervezése; a karbantartási rész integrálása a Nitrogép Kft-be; az égető-, valamint a szennyvíz üzletág önálló társaságba vitele; az NC és lőpor üzle-

tágak racionális átszervezése; a termékgyártó rendszerek privatizációja; a meglévő befektetések értékesítése; a vagyonghasznosítás és környezeti kárelhárítás; a környezetvédelmi szolgáltatás rendszerének kialakítása. (Az elfogadott terv részletesebben a mellékelt CD-n található.)

1999-ben elindultak a környezetvédelemhez kapcsolódó kárelhárítási munkák is. Megszűnt az átmeneti hulladékártoló, a benne levő veszélyes hulladék kezelése több mint 800 millió forintos költséggel valósult meg. Elkezdődött a szennyvízcsatorna és szennyvíz-technológia rekonstrukciója. Az év során a veszteség tovább nőtt, meghaladta a félmilliárd forintot, ugyanakkor az árbevétel is közel 3,8 milliárd forintra csökkent a privatizált üzemek árbevételének kiesése miatt.

Az ezredforduló utolsó éve sem kezdődött jól, 2000. január 15-én tragikus esemény történt. Az L-28 jelű épület, a lőporszáritó robbant fel az éjszakai műszakban, egy munkavállaló életét veszítette. A jelentős anyagi károk felszámolása azonnal megkezdődött, számottevő volt a környező vállalkozások szolidaritása és segítőkészsége. Ugyanakkor morális hatása is megnyilvánult, az esemény után többen leszámoltak.

A társaság középtávú stratégiai programjához illeszkedően új szervezeti keretek között kezdtek meg gazdálkodásukat. Január 1-től megszűnt a logisztikai főmérnökség, a hulladék és szennyvízkezelő főmérnökségből kialakították a hulladékégető-, valamint a szennyvízkezelő üzletágot. Február 1-től bérbe adták az ioncserélő üzletágot, miután a meghirdetett privatizáció sikertelen volt. A Nike-Varion kft. megalakulásával a Nitrokémiánál megszűnt az ioncserélő gyártása, a munkavállalók egy része munkaügyi jogutódlással került át az új foglalkoztatóhoz. A hulladékégető július 1-től önállóvá alakult, megkezdte működését a Fűzfői Hulladékégető Kft. (a társaság tulajdona 97 százalék). A gazdasági tevékenységek racionalizálásával megszüntették a termelő szervezeti egységek gazdasági részegységeit.

A Nitrokémia körében két termelőegység maradt, a lőpor-, és a Nitrocellulóz üzletág. Környezetvédelmi területen fő feladat a szennyvízcsatorna rekonstrukciója volt. A lőpor üzletág teljesítménye jelentősen elmaradt a várttól, a tartályparkot és szolgáltatásait sem sikerült pályázat útján értékesíteni. A Nitrocellulóz gyártása az év során rekordot döntött, meghaladta a 4700 tonnát, ennek köszönhetően az üzemi eredmény majdnem pozitív lett. Az uszodát sem sikerült átadni működtetésre, főleg ennek tudható be az év végi, majd négy-milliárdos árbevétel melletti mínusz 219 milliós eredmény.

A privatizációs elképzelések érdekében elkészült a társaság információs memoranduma. Ez az összefoglaló dokumentum jó helyzetképet ad a társaság 2000. évi működéséről. 2000. december 31-én a Nitrokémia Rt. vállalatcsoport tagjainak száma: négy. Ezek a Nitrokémia Rt, Nike-Fiocchi Kft, Nitrokémia-Mentor Kft., Fűzfői Hulladék-Égető Kft.

A Nike-Fiocchi Kft. 1990. decemberében alakult, alapvetően vadász- és sportlőszerek, valamint pirotechnikai termékek, tűzijátékok gyártására, forgalmazására. Vezetője: Szabó Péter.

Tulajdonosai 50-50 százalékos arányban az olasz Fiocchi lőszergyártó cég és a Nitrokémia Rt. A kft. alaptőkéje 663.540 ezer forint.

Termékeik (gránátok, füstjelzők, vadász- és sportlőszer) eljutnak a világ 23 országába és valamennyi földrészen megtalálhatók a nagykereskedők katalógusában.

	Alapítás évében	2000. november 30-ig
Árbevétel	380 088 eFt	1 215 815 eFt
Saját tőke	583 120 eFt	743 783 eFt
Jegyzett tőke	663 540 eFt	663 540 eFt
Foglalkoztatottak	90 fő	84 fő

(Nitrokémiás lőporból szerelt lőszerrel Igaly Diana (skeet) a sidney-i olimpián harmadik, Gerebics Roland (dupla trap) pedig ötödik helyezést ért el lövészetben. A 2004. évi athéni olimpián Igaly Diana aranyérmert szerzett, ezzel öregbítve a Nitrokémia hírnevét.)

A Nitrokémia-Mentor Kft. 1999. novemberében alakult egymilliós tőzstőkével. Megalakulásakor a kft. végezte a Nitrokémia sport- és kulturális létesítményeinek hasznosítását, az ehhez a tevékenységhez kapcsolódó szolgáltatások értékesítésével. 1991-től a Balaton Uszoda szolgáltatásainak értékesítését is ők végezték. Az évek során a tevékenységük tovább bővült a vendégház, a munkásklub, a szabadtéri sportlétesítmények és a lőtér működtetésével. A Nitrokémia tulajdonrésze 100 százalék. Vezetője: Erős József.

	Alapítás évében	2000. november 30-ig
Árbevétel	12 115 eFt	159 000 eFt
Saját tőke		10 370 eFt
Jegyzett tőke	1 740 eFt	6 740 eFt
Foglalkoztatottak	7 fő	38 fő

A Fűzfői Hulladékégető Kft. tevékenysége a veszélyes hulladékok átvétele, kezelése, és égetéssel történő ártalmatlanítása. A társaság megalapításának célja a Nitrokémia Rt. rész privatizációjának előkészítése volt. A társaság önállóan 2000. július 1-jén kezdte meg működését. A Nitrokémia tulajdona 97 százalék. Vezetője: Csizsár Béla.

A Nitrokémia Rt. a veszélyes hulladékok ártalmatlanításában magyar viszonylatban megelőzte korát. Már az 1960-as évek elején a társaság területén hulladékgyűjtő szolgáltatót szervezett. A hulladék égetését különböző típusú kemencékben oldották meg, majd 1981-ben akkor egy korszerű égető-berendezés került üzembe helyezésre. 1995-ben a füstgázok káros anyag kibocsátásának csökkentése érdekében új gáztisztító berendezés épült, lúgos mosókörökkel. Ez az eljárás biztosítja, hogy az emisszió értékek jóval az előírt értékhatárok alatt vannak.

2000. november 30-ig

Árbevétel	162 000 eFt
Saját tőke	3 525 eFt
Jegyzett tőke	3 000 eFt
Foglalkoztatottak	24 fő

Az információs memorandum és más gazdasági elemzéseket követően 2001 áprilisában elfogadták a társaság új stratégiai tervét amely két lehetőséget fogalmazott meg: a decentralizált privatizáció folytatását, vagy a Nitrokémia Rt. egyben történő értékesítését. A decentralizált privatizáció folytatását végül elvetették, a múltbéli környezetvédelmi terhek és az uszoda leválasztását preferálták. A követendő javaslat a mielőbbi privatizációt helyezte előtérbe, ugyanis az elemzések alapján a veszteségek növekedése várható. Ebből a stratégiából az uszoda átadása, illetve a Mentor Kft. átalakítása valósult meg két évvel később.

A Nitrokémiánál 2001-ben a már korábban végrehajtott decentralizált privatizáció eredményeként leegyszerűsödött szervezeti keretek között indulhatott a gazdálkodás. A fent ismertetett két termelő-, és egy szolgáltató üzletág adta a társaság szervezeti felépítésének gerincét. A szervezeti struktúra stabilizálódott, ezért csupán kisebb szervezeti módosításra volt szükség: a környezetvédelmi készenléti szolgálat (KESZ) feladatköre a fegyveres biztonsági őrséghez (FBŐ) került és kiegészült vagyoni védelmi feladatokkal is.

Gazdasági és piaci okokból novemberben ismét a létszám racionalizálására került sor. A lőpor értékesítésének üteme jelentősen ingadozott, a termelés volumene esett, ezek ellensúlyozására – a költségek csökkentése érdekében – a műszakok számát csökkentették. A felszabaduló létszám egy részét a Nitrocellulóz üzletághoz vezényelték, a lőpor üzletág létszáma hússzal csökkent. A vízgazdálkodási tevékenység átkerült a Nitrokémia 2000 Rt.-hez, a Fűzfői Papír Rt. felszámolásával jelentősen csökkent a szennyvízkezelő üzletág árbevétele. A csatornarekonstrukció következtében, az üzletág eredményének javítása érdekében a szervezeti egység létszámát hárommal csökkentették. Ezekkel együtt a központi szervezeti egység létszámából is elbocsájtottak. A környezetvédelmi területen kiemelendő, hogy a klórüzemi elektrolízist leállították. A Nitrokémia 2000 Rt. által bérelt eszközöket leselejtezték.

Ez időszakban fejlesztések nem voltak, az árbevétel is jelentősen csökkent. A délszláv háború befejezését követően a szerb gyárak is megkezdték az NC termelést, a török piacon bizonytalan volt a kintlévőség behajtása. Míg 2000-ben még 4700 tonna NC-t értékesítettek, addig 2001-ben alig több mint háromezret. A lőpor üzletág 232 tonna lőport termelt. Jelentősen romlott a társaság eredménye, a veszteség meghaladta a 400 millió forintot.

Lejárt az Inter-Európa Bankkal kötött hitel megállapodás. Az ÁPV Rt. hozzájárult az új kölcsönszerződés megkötéséhez, ehhez kézfizető kezességet vállalt, így a 800 milliós kö-

zéplejáratú és a százmillióos rövidlejáratú hitelt sikerült meghosszabbítani. A kárelhárítási programterv végrehajtása során befejeződött a szennyvízcsatorna rekonstrukciója, a szennyvízkezelési technológia megújult. A beruházás átadásán – 2002. márciusában – részt vett Stumpf István kancelláriaminiszter is. A környezetvédelmi támogatás összege 1,4 milliárd forint volt.

2002-ben több meghatározó esemény is történt a Nitrokémai életében, többszöri elhatározás után az uszoda végre kivált a társaság működéséből. A Balaton Uszoda tulajdonjoga a Sportfólió Sportlétesítményeket Kezelő, Hasznosító és Fejlesztésszervező Közhasznú Társasághoz került, azzal, hogy a kht. szeptember 5-én megvásárolta a Mentor Kft-t. Ehhez 210 millió forint értékű hitelt vettek fel, amire kezességet az Ifjúsági és Sportminisztérium vállalt. A Mentor Kft. új neve Balaton Uszoda Kft. lett, ügyvezetője pedig Vass Károly (korábban aktív válogatott kézilabdázó, a MOB elnökségének tagja). A Balaton Uszoda kiemelkedő sportesemények helyszínévé vált, mint például a transzplantáltak nemzetközi sportversenye, melynek védnöke Larry Hagman, ismertebb nevén a Dallas sorozatból Jockey Ewing volt.

A Nitrokémia 2002. I-III. negyedében két termelő üzletágot (lőpor, NC) és a szennyvízkezelőt – szolgáltató üzletág – működtette. Mivel a társaság működési körébe visszake-

A „dallasi olajmágnás” dedikálja a „dollárokat” az uszoda bejárata előtt

rült a korábbi Fűzfői Hulladékégető Kft. tevékenysége, október 30-i hatállyal változott a szervezeti struktúra. Kialakították a termelési divíziót, ahová a két termelő üzletág mellett a műszaki iroda tartozott. Ezzel együtt fiatalítás történt, Szappanos László kapott megbírást a lőpor üzletág vezetésére, míg Uglík László a nitrocellulóz üzletág vezetésére. A korábbi műszaki és vagyonkezelési iroda feladatköre átalakult, ebből alakult ki a gazdasági igazgatóság irányítása alá tartozó vagyonkezelési iroda. A környezetgazdálkodási divízió irányítása alá tartozott a hulladékégető és a szennyvízkezelő üzletág, valamint a környezetvédelmi iroda.

A társaságnál 2002 év őszén új igazgatóságot választottak, amelytől a gazdálkodási tevékenység hatékonyabb folytatását, a környezeti kárelhárítási munkák aktívabb megvalósítását várták. A társaság új igazgatósági elnökének dr. Vámos Györgyöt választották, 2002. október 1-jei hatállyal pedig dr. Bakonyi Árpádot nevezték ki vezérigazgatónak. Dr. Bakonyi Árpád nagy hangsúlyt helyezett a munkavállalókkal történő kapcsolatra, ennek érdekében munkásgyűléseket tartott az üzemekben, felsőfokú végzettségűekkel vitanapot tartott a társaság helyzetéről. Megünnepezték a lőporgyártás 75 éves jubileumát is (1927. decemberében készült az első lőpor), a rendezvény ötletgazdája Szabóki Sándor a fejlesztési iroda vezetője (korábban a lőpor üzletág vezetője) volt.

A Művelődési Házban megszervezett jubileumi ünnepségre Szabó Attila irányításával kiállítás készült a lőporgyártás történetéről, amelyhez különféle szakmai előadások is társultak: A magyar védelmi ipar újrateremtése az 1920-as években (dr. Kovács Vilmos alezredes a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeumának osztályvezetője); Visszaülleszkedés az európai biztonsági architektúrába saját lőporgyártással vagy a nélkül (prof. dr. Szabó János, a Honvédelmi Minisztérium Stratégiai Védelmi Kutató Hivatalának főigazgatója); Lőporok polgári felhasználása, sörétes lőszergyártás megvalósítása a Nitrokémiánál (Szabó Péter, a Nike-Fiocchi Kft. ügyvezető igazgatója). A rendezvényen fel szólalt Juhász Ferenc Honvédelmi Miniszter is.

A jubileumi rendezvényen dr. Bakonyi Árpád, Szilágyi Bernadett tervei alapján készült ezüst emléklakettet nyújtotta át azoknak a már nyugdíjas vezető munkatársaknak, akik a cég tevékenységét és a lőporgyártást hosszú éveken keresztül irányították: Czimmer Lajos gépészmérnöknek, Fekete György gépészmérnöknek, Ferdinánd Zoltán vegyészmérnöknek, Gyuricza László vegyészmérnöknek, Kovács Tibor vegyész-hadmérnöknek, Lábody József gépészmérnöknek, Nádasdi Géza vegyészmérnöknek, Nagy Kálmán vegyészmérnöknek, id. Szabóki Sándor ballisztikai technikusnak, Szajkó István vegyész-hadmérnöknek, Székely Dénes felsőfokú technikusnak, Szepezdi József vegyészmérnöknek. A rendezvény valamennyi résztvevője és a Nitrokémia Rt. minden munkavállalója egy-egy jubileumi emlékművet vehetett át.

Az év során az értékesítés nettó árbevétele 2,4 milliárd forintra teljesült, a mérleg szerinti eredmény mínusz négyszázmillió forint volt.

A társaság 2003. június 1-jei hatállyal ismét kisebb szervezeti változást hajtott végre. Ekkor a termelési divízió irányítása alá került a Nitrocellulóz és lőpor üzemek működéséhez kötődő FBŐ szervezeti egysége, illetve a biztonságtechnikai iroda. A műszaki-, valamint a vagyonkezelési irodák összevonásából létrejött a vagyonkezelési igazgatóság, ezzel együtt megszűnt a fejlesztési iroda. A végrehajtott változások következtében a felsővezetői szintek száma csökkent.

A 2003-ban a Nitrocellulóz üzemág termelési volumene jelentősen esett. A veszteségek csökkentése érdekében centralizált szabadságolást majd állásidőt rendeltek el. Elkerülhetetlen volt a csoportos létszámcökkentés, amelynek hatására 41 ember munkaviszonyát szüntették meg (ebből 14-en a nyugdíjazásukat kérték). A Nitrokémia aktív foglalkoztatottak létszáma 2003. december 31-ig 303-ra csökkent.

Az igazgatóság többször foglalkozott a társaság további átalakulásának lehetőségével. Az elemzéseket követően a született meg az alábbi 5/2003. (03. 28.) számú határozat. Ebben az igazgatóság felkérte az ÁPV Rt-t, hogy a további veszteségek mérséklése és elkerülése érdekében a szükséges döntést a lehető legrövidebb időn belül hozzák meg: Legkésőbb 2003. májusában kezdődjön meg a termelő üzemeknek az értékesítése (tárgyalásos úton vagy pályázatással). Azonnal kezdődjön meg a termelő és szolgáltató tevékenységek korlátozott felelősségű társaságokba való kihelyezésének előkészítése, a munkát úgy kell ütemezni, hogy 2003. II. felében az új szervezet felállítható legyen.

E feladat végrehajtása érdekében – a Fűzfői Hulladékégető Kft-n kívül – a Nitrokémia további három társaságot alapított: a Fűzfői Szennyvízkezelő Kft-t, a Nitro-Cell Termelő és Kereskedelmi Kft-t, a Rexplo-21 Lőpor Termelő és Kereskedelmi Kft-t, majd 2003. decemberében pályázatot hirdettek a termelő tevékenységet folytató üzemek privatizációjára.

2003-ban a társaságnál már egyre nagyobb volumenben zajlott a környezetvédelmi kárleharítási program. Ezek közül kiemelkedő volt a korábbi szentgáli hulladékégető ártalmatlantítása, a törzsgyár területén lévő területek mentesítése, a klóralkáli-üzemépület technológiai elemeinek semlegesítése. Az épületek leselejtezése, a használaton kívüli vagyoneszközök terven felüli értékcsökkenési leírása miatt jelentősen (egymilliárddal) csökkent a mérleg szerinti eredmény. A likviditás megőrzése érdekében több vagyontárgyat értékesítettek, így például a Nike-Fiocchi Kft. ötvenszázalékos üzletrészt a Holmag BV részére.

A pályázatás időszakában a nitrocellulóz üzemág pályázatára egy érvényes ajánlat érkezett, de 2004 márciusában a befektető visszalépett, amivel új helyzetet teremtett. Alapos elemzéseket követően a társaságnál arra az elhatározásra jutottak, hogy a veszteséges termelést tovább nem tudják finanszírozni, ezért az üzemet leállítják. Erre 2004. májusában került sor. A leállítás költségeit a Nitrokémia önerőből nem tudta finanszírozni, ezért a tulajdonoshoz fordult. Az ÁPV Rt. 87/2004. (IV.15.) sz. határozatában 400 millió forint tulajdonosi kölcsönrel biztosította a leállítás közvetlen költségeinek fedezetét. A leállításhoz

kapcsolódó közvetlen költségek egyik jelentős eleme a foglalkoztatott létszám munkaviszonyának megszüntetése során felmerülő kiadások voltak. A létszámleépítés során a Nitrokémia a lehető leghumánusabb módon járt el.

A lőpor üzletág meghirdetett privatizációja eredményes volt, a munkavállalók 2004. május 1-jei hatállyal, jogutódlással kerültek új foglalkoztatójukhoz, a Rexplo-21. Kft-hez, amelynek az üzletrészt – a vagyonbevitelt követően – az orosz-magyar vállalkozás, a Milrus-Services Kft. vásárolta meg. A pályázatban előírt foglalkoztatási és fejlesztési garanciákat a megkötött üzletrészes adásvételi szerződésében is vállalta az új tulajdonos. A 77 éves munkakultúrát sikerült megőrizni.

A Fűzfői Hulladékégető Kft. és Szennyvíz Kft. első lépésben a Nitrokémia Rt. többségi tulajdonú vállalkozásai voltak. Az égető értékesítésre kiírt pályázatára több érvényes ajánlat érkezett, végül a Tatai Környezetvédelmi Rt. vásárolta meg részletekben a kft. üzletrészt, év végén már csak 16,46 százalékos üzletrésze maradt a vállalatnak. A Szennyvíz Kft. kialakítása megtörtént, az értékesítéséhez azonban kormánydöntés volt szükséges, ami 2004. december 26-án megszületett, így a társaság az ÁPV Rt-hez került.

Az üzemek privatizációja nyomán megszűnt a termelési-, valamint a környezetvédelmi divízió, és a kereskedelmi igazgatóság szervezete. A társaság új szervezeti felépítése október hónapra alakult ki. Időközben a Nitrokémia 2000 Rt. felszámolási eljárás alá került, ami csökkentette a Nitrokémia bérleti bevételeit. A felszabaduló ingatlanokat a társaság próbálta újra hasznosítani, amelynek eredményeként több vállalkozás létesített telephelyet az ipartelepen. A termelési és szolgáltatási tevékenységek kiszervezése illetve leállítása miatt az árbevétel egymilliárd alá csökkent, a foglalkoztatottak száma az év végén már csak 79 volt. A mérleg szerinti eredmény az előző évhez hasonló mértékű veszteséget mutatott.

Kiemelt feladatként folytatódtak a társág környezetvédelmi kárelhárítási munkálatai. A leállított klóralkáli-üzemet korábban a Nitrokémia 2000 Rt. bérelte. A bontási munkákból keletkezett higanyal szennyezett építési törmelék és a kitermelt föld mennyisége az év során több mint 15.000 tonna volt, amelyet végleges lerakókban helyeztek el. A központi telephelyen (I. IV. gyáregységek helyén) is megkezdődött az épületek kiürítése, elbontása, a talajvíz figyelő kutak kiépítése, a szennyezett talaj kitermelése és deponálása. A külső égető 17 hektáros területén a lerakók kialakítása, a veszélyes hulladék elszállítása folyt. Papkeszin is megfigyelő kutak telepítésére került sor. A szennyvíztározók térségében a felhalmozott iszapok kezelése kezdődött.

A szervezeti változással összefüggésben az FBŐ állománya 2005. elején munkaügyi jogutódlással a lőporüzem új tulajdonosához, a Rexplo-21 Kft-hez került. A Szennyvízszolgáltató Kft-ben foglalkoztatott munkavállalók kirendelés keretében látták el feladataikat. Mivel 2005-ben megvalósult a társaság apportja, így sor kerülhetett a munkavállalók munkaügyi jogutódlására. A Szennyvíz Kft. üzletrészből befolyt összeget a még fennálló hitelek, és tulajdonosi kölcsönök kiegyenlítésére használta fel. A Nitrokémia likviditásának

megőrzése érdekében értékesítette a még tulajdonában lévő Hulladékégető Kft üzletrészét.

Az év eleji változások során összességében 50 ember munkaviszonya szűnt meg a társaságnál. Az aktív foglalkoztatottak száma már csak 25, míg négyen passzív állományban voltak. A 25 munkavállaló közül négyen a ballisztika állomáson szolgáltatási feladatokat láttak el. Ez a feladatkör az önálló telephely engedélyeztetési eljárást követően 2006-ban a Rexplo-21 Kft-hez került. A fegyvereket is rendőrhatalósági eljárás keretében kellett átadni.

Az üzemek privatizációja, illetve leállítása folytán a társaság árbevétele jelentős mértékben lecsökkent. Saját tőkéje is a jegyzett tőke alá süllyedt. Tovább folytatódott az elfogadott kárelhárítási program, amelyről a Magyar Parlament környezetvédelmi bizottságának tagjai 2005. május 11-én tett látogatáson tájékoztak.

A szolgáltatások, és termelő tevékenységek átalakítása érdekében végzett feladatok 2006-ra maradéktalanul megvalósultak, a technológiai veszteségforrásokat felszámolták. Létrejött a korábban elképzelt struktúrájú és létszámú Nitrokémia Rt, amely 2006-ban feladatkörében is megváltozott. A társaság új neve: Nitrokémia Környezetvédelmi Tanácsadó és Szolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaság, fő tevékenységi köre: környezetvédelem. Az a társaság, amely korábban a „piszkos tizenkettő” tagja volt, 2006-ra jelentősen rehabilitálta a környezetét. Megszűnt az ipartelepen a jellegzetes „fűzfői szag”. A környezetvédelmi eredmények átfogó kárelhárítási munkák elvégzésével valósultak meg. E munkálatok főbb területei a következők voltak:

Központi I. telephely kármentesítése

Balatonfüzfő belterületén és Litér külterületén lévő Központi I. telephely környezeti kármentesítése – mint a gyár legrégebben működő része – a legösszetettebb környezet-védelmi feladat végrehajtását igényelte.

A környezeti kármentesítési részfeladatok a következők voltak: a leállított termelő üzemek technológiai eszközeinek mentesítése, kiszerelese és bontása, a területen felhasznált selejt alapanyagok, félkész- és késztermékek összegyűjtése, ártalmatlanítása; a teljes területet érintő talaj- és talajvizek szennyezettségének tény-feltárása, a szennyezett talaj kitermelése a „D” célállapot határérték eléréséig és a szennyezett talajok veszélyes hulladékként történő ártalmatlanítása; a szennyezett talajvízű területek lehatárolása és engedélyezett műszaki beavatkozási terv szerint talajvíz kitermelő rendszer megépítése, üzemeltetése; a szennyezettségi állapot folyamatos ellenőrzése monitoring vizsgálatokkal.

A közel három éven keresztül folyamatosan végzett bontási munkákkal több, mint

105 technológiai épület tűnt el. E munkák súlypontja a régi nevén I. és IV. számú gyárgyűjtő 70 százalékos feletti beépítettségű területe volt.

A terület teljes körű környezetvédelmi rehabilitációját célul kitűző kármentesítés során felszámolták: a Nitrokémia jellegzetes szagát okozó „Hunyadi” üzemét; az ioncserélő gyár-

Központi I. telephely

tás-technológia üzemi létesítményeit; a központi I. telephely vegyipari intermedier gyártó üzemeit a nitro-benzoltól a glicinig; az egykor vezér termékcsaládot jelentő acetoklór és propizoklór hatóanyagú gyomirtószer gyártó- és formázó üzemeit; a gyár alapításától folyamatosan működő nitrocellulóz-gyártás üzemi létesítményeit. (A Hunyadi üzem szaghatása miatt a Nitrokémia gyakran „reflektorfénybe” került.)

Az egyes létesítmények bontási munkáit követő, valamint a 2005-ben kiépített talajvíz figyelő- és kitermelő rendszer üzemeltetése során végzett monitoring vizsgálatok jelezték, hogy a központi 1-es telephely a volt I. sz. gyáregységi területen a szennyezettség a vártnál nagyobb mértékű. A 2006-ban elvégzett kutatóárkos feltárások igazolták, hogy jellemzően a 60-as évek végéig az akkor még beépítetlen területet gyártási hulladékok elhelyezésére használták.

A környezetvédelmi hatóság kötelezésére a Nitrokémia Zrt. 2006. végén megkezdte a területen eltemetett hulladék és hulladék által elszennyezett talaj kitermelését, ennek mennyisége meghaladta a 35600 tonnát. A mentesítési és bontási munkákkal párhuzamosan megépült a szennyezett talajvíz kitermelő és előkezelő kármentesítési rendszer. A szennyezett talajvízű területek lehatárolásához és figyeléséhez 56 figyelőkút és 40 termelőkút létesült, amely vízjogi üzemeltetési engedély előírásai szerint folyamatosan működik. A talajvíz kitermelő rendszer 2007-ben kiegészült a szennyezett talajú területeken megépülő felületi szivárgókkal.

A klóralkáli-üzem kármentesítése

Az 1964-ben üzembe helyezett – higanykatódos technológiával épült – klóralkáli-üzem a Nitrokémia meghatározó piaci és köztes termékeinek – anioncserélő, növényvédőszer, monoklórecetsav – alapanyagát, a klórgázt és nátrium-hidroxidot állította elő a 2000. szeptemberben történő leállításáig.

A leállítást megelőzően elvégzett tényfeltáró vizsgálatok a határértékeket több ezer-szeresen meghaladó, jellemzően fémhigany szennyeződést tártak fel. A vizsgálatok kiterjedtek az épületekre, technológiai eszközökre is, amelyek ugyancsak határértéket meghaladóan elszennyeződtek. A leállított gyártástechnológiák eszközeinek kiszerelését követően az üzemi épületek bontásánál, az 1–4 m mélységig terjedő talajcserénél keletkezett hulladékok ártalmatlanítása veszélyes hulladéklerakókban történt. A kitermelt és ártalmatlanított veszélyes hulladék teljes mennyisége 34.254 tonna volt.

Külső égető kármentesítése

A Királyszentistván közigazgatási területén az 1960-as évektől üzemelt egy szerves vegyipari gyártási hulladékokat nyílt téri égetéssel ártalmatlanító telephely. A nyílt téri ége-

tés salakjaival együtt 1992-ig ezen a területen történt a gyár szervesetlen-, és bontási hulladékainak lerakása is. A hulladéklerakó felszámolására kötelező környezetvédelmi működési engedély lehetővé tette a hulladék helybenhagyását, a helybenhagyáshoz szük-

séges kiépítendő műszaki védelmet a veszélyes hulladéklerakóra vonatkozó legszigorúbb szabályok szerint írta elő.

A kivitelezési munkák 2004-ben kezdődtek meg, melynek első lépése volt a lerakott hulladék és szennyezett talaj kitermelése és ideiglenes depóniába történő helyezése. Ezt követően épült meg a két HDPE vastag fóliát is tartalmazó lerakók alsó szigetelése, csurgalékvíz elvezető és geofizikai ellenőrző rendszere. Az ideiglenes depóniából 936.407 tonna, átválogatott hulladék került vissza a tárolóba. Az 1. számú hulladéklerakó fogadja a hulladékkezelési engedélyben meghatározott minőségű, a Nitrokémia Zrt. más területen folytatott kármentesítési munkáinál keletkezett, veszélyes hulladékként kezelendő bontási és szennyezett talaj hulladékait.

A 2. számú hulladéklerakó kivitelezése a terveknek megfelelően a veszélyes hulladéklerakókra vonatkozó, felső szigetelés megépítésével és a rekultivációs réteg kialakításával befejeződött 2006. áprilisában.

A külső égető területén a hulladékke-

zeléssel egy ütemben kiépült a 22 belső és külső figyelő kutat tartalmazó monitoring rendszer is.

Papkeszi telephely kármentesítése

A Nitrokémiai Zrt. volt papkeszi telephelyén az 1991-ben létesített talajvízfigyelő kutak vizsgálatai jelezték, a vegyipari intermedierek gyártásából származó – jellemzően diklór-benzol és anilin – szennyezettség jelenlétét. Az elvégzett részletes tényfeltárás után készített és engedélyezett műszaki beavatkozási

terv szerint 24 talajvíz kitermelő kút és 20 talajvíz figyelő kút létesült előkezelővel. A kármentesítés eredményességét a negyedéves monitoring vizsgálatok igazolták, de a szennyezés csökkenésének üteme rossz vízvezető képességű pannon agyagokban a vártnál lassúbb.

Szentgáli hulladéklerakó felszámolása

A Nitrokémiai Ipartelepek a Szentgáli Termelőszövetkezettel együttműködve egy régi mészegető átalakításával 1972-től üzemeltetett szennyezett csomagolóanyagok megsemmisítését végző hulladékégetőt. Az égetés során keletkező salakokat a mészkőbánya meddőhányóján műszaki védelem nélkül rakták le 1985-ig.

A környezetvédelmi hatóság társadalmi szervezet bejelentésére azonnal végrehajtandó határozatban intézkedett a veszélyes hulladéknak minősülő ége-

tési salak elszállítására. A 15.096 tonna hulladék ártalmatlanítása 2003-ig megtörtént. A részletes vizsgálatok a terület mentesítését igazolták, a területen továbbiakban csak talajvíz utómonitoring vizsgálatok szükségesek.

Szennyvíztározók területének kármentesítése

A Nitrokémia Rt. vegyipari termelésénél képződő szennyvizek kezelésére szennyvízkezelési technológiával 1980-as évek közepéig nem rendelkezett. A napi 10–30 ezer köbméter mennyiségű nagyterhelésű technológiai szennyvíz két ütemben megépült földmedencés szennyvíztározó tavakba került, amelyet évi 3–6 alkalommal tisztítás nélkül a veszprémi Séd befogadó vízfolyáson keresztül elvezettek.

A három évtizedig üzemeltetett szennyvíztározókban 350.000 köbméter mennyiségű iszap halmozódott fel. A szennyvíztározó tavak szaghatását a környéken élők egyre nehezebben tűrték.

A 20 év alatt fokozatosan kiépülő szennyvízkezelési technológia 2003-ban befejeződött. A teljes rekonstrukció után, a

tisztítatlan szennyvizek tározói feleslegessé váltak. A működés éve alatt kiülepedett, és a felhagyott tározókban elhelyezett egyéb iszapok kezelése a környezetvédelmi kármentesítés egyik kiemelt feladata volt.

Az eredményes 2000 tonnás üzemi kísérlet alapján a Nitrokémiai engedélyeztette a szennyvíziszapok helyben történő biológiai alapú kezelését. Ez egy-két év alatt biztosította hogy az évtizedek alatt felhalmozódott iszapok és hozzáadott segédanyagok együttesében a veszélyes anyagok koncentrációja lecsökkenjen és hasznosítható legyen egyéb roncsolt területek rekultivációjánál, hulladéklerakók takarására. [forrás: Nitrokémia Zrt. környezeti kár-elhárítási munkái 2000-2007]

A mentesített területek alkalmassá váltak jelentős barnamezős ipartelepítésre. Ennek első lépése, hogy az Észak-balatoni Regionális Hulladékkezelési Rendszer központi telepe a királyszentistváni területre került. Az ipartelepen működő vállalkozások bevonásával a vállalat megalakította a Fűzfői Ipari Klubot.

A termelés, az alkotó munka folyamán bekövetkezett balesetek áldozatai emlékeztek a Mementó köztéri szobor 2006. szeptember 22-i felavatásával. Az áldozatokra való emlékezés mellett a szoboravatás, mint jelkép jelenti egy korszak, a 85 éves robbanóipari, vegyipari múlt lezárását illetve egy új időszak kezdetét melyben a vállalat új névvel, Nitrokémia Környezetvédelmi Tanácsadó és Szolgáltató Zrt-ként, új tevékenységi körrel, a kármentesítés tapasztalatait felhasználva kíván tovább dolgozni. Az emlékművet Kiss Péter akkori szociális és munkaügyi miniszter avatta. A köztéri szobor Szilágyi Bernadett balatonfűzfői képzőművész tervei alapján készült. Kicsinyített mását dr. Bakonyi Árpád átadta dr. Varjú Lajos polgármester részére.

2006-ban lezárult a társaság működésének vegyipari tevékenységhez kötődő korszaka. A korábban végrehajtott privatizációs folyamatok eredményeként a vállalat saját tőkéje jelentősen csökkent. A saját tőke és a jegyzett tőke aránytalanságának megszüntetésére a tulajdonos ÁPV Zrt. a társaság jegyzett tőkéjét 1,3 milliárdról 600 millió forintra csökkentette. A tőke leszállítás az elmúlt években felhalmozott veszteségek rendezése miatt történt.

Új utat, jövőképet és új stratégiát kellett megfogalmazni, ami 2007-ben meg is történt. A Nitrokémia Zrt. a rekultivációból adódóan jelentékeny iparosításra alkalmas területtel rendelkezik. Az infrastrukturális feltételek adottak, a képzett munkaerő a térségben rendelkezésre áll. E feltételek alapján az iparfejlesztés biztosít megfelelő jövőképet, mind a társaság, mind a tágabb környezet számára is. Nem jelent alternatívát a társaság végelszámolással történő megszüntetése, illetve a társaság értékesítése sem a fejlesztések végrehajtása nélkül.

A társaság a továbbiakban környezetvédelmi tevékenységet folytat, a kármentesített területeken barna mezős beruházásokban gondolkodik, tervezi a környezetvédelmi ipari park kialakítását, a környezetbarát biotechnológiai ipar meghonosítását az ipartelepen. Ez utóbbi elképzelés megvalósítása érdekében a tulajdonos Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. (amely az ÁPV Zrt-ből és Államkincstárból alakult át) engedélyezte egy projekttársaság létrehozását. Ennek feladata a biotechnológiai komplexum megvalósíthatósági tanulmányának elkészítése, a gabona alapanyagú, komposztálással könnyen lebomló műanyag alapanyag gyártóüzem megvalósíthatósági tervének elkészítése. A cél megvalósítása érdekében a tulajdonos tőkeemelését hajtott végre a társaságnál, amelynek jegyzett tőkéje így 780 millió forintra nőtt.

A XXI. század legnagyobb kihívásai közé tartoznak a dráguló és csökkenő energiakészletek, a környezetvédelmi problémák. A tervezett balatonfűzfői biofinomító projektben egy példaértékű biotechnológiai kombinátban búza alapanyagból, környezetbarát, biológiailag lebontható politejsavat, étkezési glutént, tejsavat, valamint etil- és butil-laktát oldószereket állíthatunk elő. A politejsav alapú csomagoló anyagok alkalmasak a PET, polietilén, és polisztirol alapanyagból készült csomagoló anyagok helyettesítésére, teljes értékű kiváltására. A politejsav előállításánál során felhasznált fosszilis energia legalább 30 százalékkal ke-

vesebb, mint a konkurens műanyagok energiaszükséglete. A vissza nem gyűjtött csomagolóanyag természetes körülmények között is széndioxidra és vízre bomlik.

Az etil- és butil-laktát oldószerek, alkalmasak a mérgező, környezetszennyező halogénezett és aromás szénhidrogénekből gyártott jelenlegi oldószerek kiváltására. A laktát észtereknek nincs egészségkárosító hatásuk, és a környezetbe jutva biológiailag gyorsan lebomlanak széndioxidra és vízre.

Az évi százezer tonna búza feldolgozására tervezett kombinát kapacitásában fokozatosan növekvő szerepet tölthetnek be az integrált termeltetési rendszerben előállított nem élelmiszeripari növények, mint például a Magyarországon kiemelkedően kedvezően termesztendő cukorcirok. A technológia energiaigényének csökkentése mellett cél a megújuló energiák minél nagyobb arányú felhasználása.

A projektársaság Hunest Biorefinery Kft. megkezdte a Balatonfűzfőre tervezett biofinomító kombinát technológiai tervezését. A megvalósíthatósági tanulmány alapjaiban elkészült, azt a veszprémi Pannon Egyetemen mutatták be. Ekkor jelentette be azt is, hogy a társaság logója megváltozott. Az új embléma környezetvédelmi jövőt szimbolizálja.

A Nitrokémián túlmutató projekt megvalósítása már a jövő nemzedékének története lesz.

A társaság új emblémája egy képzőművészeti főiskolai hallgató diplomamunkája eredményeként született.

XXII. fejezet Összefoglaló

Ha visszatekintek az előzőleg leírt 21 fejezetre, minden sorából kitűnik, a Nitrokémia nem egy szimpla vegyipari vállalat, történetének minden fő mozzanata a világpolitikához, történelmi eseményekhez kapcsolódik, amelyek nagyban meghatározták sorsát.

Az I. világháború előtt, 1912-ben alapították a lőporgyárat Mosonmagyaróváron. Mikor felépült még az Osztrák-Magyar Monarchia közepén volt, mire vége lett a háborúnak ugyan a trianoni határok közötti Magyarországon maradt, de közvetlenül az új határ szélén. A fegyverszüneti egyezmény alapján le kellett szerelni, vagy eltelepíteni a kialakult csonka ország belsejébe. Így került a gyár Fűzfőre.

A II. világháború előtt külföldi gyárépítéseivel (török, brazil, finn), a sokféle exportált termékeivel szerzett jó hírnevet magának a Nitrokémia.

A II. világháború alatt folytatódtak a kapacitásbővítések, egyre több lőpor és robbanóanyag kellett. De megint rossz oldalon álltunk! A háború vége felé a németek bénították meg a gyárat, leszereltették és elszállították az üzemek legfontosabb berendezéseit.

1944. március 28-án a front átvonult a gyártelepen. Alig ocsúdott a gyár, már kezdett különféle terméket előállítani, hogy ne éhezzenek az emberek.

Hamarosan kiderült, a Nitrokémianak még nem fejeződött be a háború, a vesztes félnek fizetni kellett. Rövidesen megjelentek a szovjet fél képviselői és a gyár egyes üzemeit leszerelték és a Szovjetunióba szállították a Fegyverszüneti Egyezmény alapján.

Az 1945--47 évek után megváltozott a világ. A Nitrokémia nemzeti vállalatként működött tovább. Folyt a felkészülés új polgári termékek gyártására.

1948. decemberében az Országos Tervhivatal és a Nehézipari Minisztérium elrendelte a hadiüzemek soron kívüli felújítását és a termelés megindítását teljes kapacitás mellett. (Az elvégzett munkáért dr. Kompolthy Tivadar Kossuth-díjat kapott.)

1953. nyarán ismét koncepcióváltás történt, a haditermelést leállították, ismét a békés termelés került előtérbe.

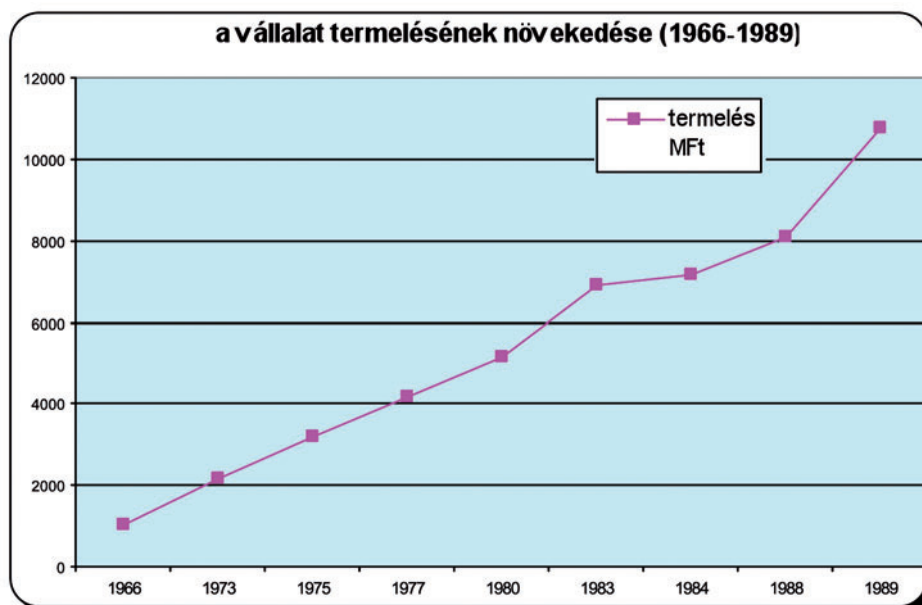
Az 1956 utáni időszakban nem találta helyét a vállalat. 1958-tól gyakorlatilag Gyuricza László iránymutatása alapján dolgozott a Nitrokémia. Látszott, hogy bár hidegháború volt, de a világ sorsa nem a lőporgyártáson fog múlni. Két terület között választhattak: műanyaggyártás vagy növényvédőszer-gyártás. Ez utóbbi mellett döntöttek, kiegészítve intermedier gyártással, valamint kisebb volumenű műanyagokkal (polistírol, poliészter, ioncserélő műgyanták).

1971-ben kapcsolódtunk a mezőgazdaság induló kemizálásához. Nyolc év alatt 78 új kémiai szert hoztak forgalomba, és a növényvédőszer forgalma meghaladta az összforgalom felét. Egyre jobb kapcsolatok alakultak ki a nagy nyugati, amerikai és japán vegyipari cé-

gekkel, majd létrejött az Agrokémiai Egyezmény a Szovjetunióval, amely jelentős pluszkapacitást kötött le. Növényvédőszerük elkerültek a világ különböző részeire.

A kutatási munka sokirányúvá vált, abba a nitrokémiás szakemberek mellett be kellett vonni magyar vegyipari, mezőgazdasági, akadémiai kutatóintézeteket, egyetemi tanszékeket, valamint külföldi cégeket. Több mint 400 érvényes szabadalom jelzi az eredményeket! Ezekből többet is sikerült értékesíteni.

A vállalat évről-évre fejlődött.

A nyereség az 1966-os évben 108 millió forint volt, a csúc nyereséget 1983-ban érték el, 995 millió forinttal. A nyereség 1968 után a szabályozóknak illetve az elvonásoknak megfelelően változott. A számok azért érdekesek, mert tájékoztatást adnak arról, hogy ezeket az eredményeket a vállalat úgy érte el, hogy állami pénzt nem kapott új beruházásokra, mindent saját nyereségből és különféle hitelekkel épített és fejlesztett. Ezekre az évekre visszatekintve megállapítható az egyenletes fejlődés.

Gyuricza Lászlót, Harsányi Imre öt pedig Kovács Tibor követte a vezérigazgatói székben. Mind a három ember azért dolgozott, hogy a Nitrokémia növekedjen, minél több és jobb árut értékesítsen a világ minél több országában, a vállalat dolgozói pedig évről-évre jobban éljenek.

A rendszerváltozással – 1990-ben – a feladatok, a célok megváltoztak. Ismét a részvénytársasági forma, valamint a privatizáció került előtérbe. Ez egyes vállalatoknál sikerült, má-

soknál nem. A Nitrokémia Rt. is állandó nehézségekkel küzdött, nehéz éveket élt meg, amelyek állandó vagyonvesztéssel jártak együtt. Az államnak többször pénzügyi segítséget kellett nyújtani. Végül sor került a privatizációra, de a társaság így is széthullott.

A megmaradó „ős” részvénytársaság a környezeti károkat dr. Bakonyi Árpád vezérigazgató vezetésével felszámolta, most új megoldásokkal, környezetbarát termékek gyártásával képzelik el a Nitrokémia Zrt. jövőbeni működését és fejlődését.

Kísérje siker útjukat!

Felhasznált források a könyv készítésénél

1. Magyar Országos Levéltár:

- Nitrokémia Ipartelepek Rt iratai 1921-1960
- Z 1430-1434. Terjedelme: 90 Raktári egység, 12, 18 folyóméter
- Gyárvezetőség (Z 1430) 1921-1960
- Műszaki Osztály (Z 1431) 1921-1944
- Jogi Osztály (Z 1432) 1929-1940
- Személyzeti Osztály (Z 1433) 1926-1947
- Könyvelőség (Z 1434) 1938-1947
- Nitrokémia Ipartelepek Rt hadiüzemi személyzeti parancsnoka (Z-1435) 1942-1944

Nitrokémia Iparvállalatok

(XXIX-F-361)

1916-1999

Terjedelme: 495 raktári egység: 58,30 folyóméter

Általános iratok. 1951-1990 (45 doboz)

Kutatási jelentések, gyártástechnológiák 1958-1994.

90 doboz (egy doboz általában egy, vagy két év anyaga)

Vállalati mérlegek (18 doboz) 1940-1991

Tervrajzok (109-113 mappa) 1928-1995

(térképek, tervrajzok, vázlatok, helyszínrajzok, tanulmány tervek)

Gépészeti és technológiai tervrajzok 1916-1995 (114-es mappa)

Iktatott iratok (egykor minősített SzT, SzH)

(115-309 doboz) 1927-1995

Személyzeti iratok

(310-475 doboz) 1944-1999

Könyvek, kötetek. 1927-1989

(476-494 doboz)

2. dr. Jenei Károly: *A Nitrokémia Ipartelepek története 1921-1948* (Nitrokémia Ipartelepek, 1976)
3. Andrásy Antal: *Évek-emberek – Dokumentumok, riportok, vallomások a félévszázados Nitrokémiáról*, Veszprém megyei Nyomda Vállalat, (1971)
4. Kovács Tibor vállalattal kapcsolatos feljegyzései, 1954-1990 (több mint 100 munkafüzet)
5. „Nitrokémia” című üzemi lap (1973-1991)
6. Statisztikai évkönyvek. (Veszprém megye)
7. Nitrokémia Ipartelepek Évkönyvei. 1972-1984.
8. Kémikusok Lapja. (1950-2008)
9. Népszabadság
10. Veszprém megyei Népiújság, Napló
11. MTI hírei
12. Figyelő
13. Világgazdaság

**Vállalati árbevétel, nyereség alakulása
1946. augusztus 1-től (eFt)**

<i>Év</i>	<i>Árbevétel</i>	<i>Nyereség</i>	<i>Létszám (fő)</i>	<i>Export</i>
1946	6 346	-4 660	557	
1947	10 700	-8 000		
1948	15 400	-1 000		
1949	43 025	-6 444		
1950	125 972	7 425	3 389	
1951	203 607	-	4 087	
1952	252 015	-	4 234	
1953	196 850	-31 177	3 556	
1954	87 339	-51 102	2 698	18 000
1955	153 186	-	2 604	25 000
1956	130 801	-17 789	2 745	31 000
1957	114 552	-5 067	2 771	-
1958	159 421	6 352	2 973	35 000
1959	190 386	15 212	3 179	88 824
1960	315 039	34 242	4 190	82 243
1961	496 497	74 155	4 791	41 203
1962	594 451	92 375	5 332	40 301
1963	983 456	101 000	5 656	84 143
1964	964 886	89 000	5 958	119 826
1965	913 871	91 000	5 709	89 278
1966	1 049 303	108 000	5 782	156 201
1967	1 204 746	152 000	6 090	178 225
1968	1 368 298	162 000	6 510	185 122
1969	1 575 000	123 000	6 644	185 721
1970	1 487 900	150 000	6 267	260 175
1971	1 707 000	200 000	6 140	322 721
1972	1 994 000	264 000	5 927	234 529
1973	2 153 000	317 000	5 850	321 278
1974	2 681 000	391 000	5 820	377 000
1975	3 217 000	521 000	5 905	344 725
1976	3 663 000	470 000	5 850	560 211
1977	4 170 000	544 000	5 570	825 512
1978	4 366 000	555 000	5 325	875 419
1979	4 535 000	625 000	5 275	911 575

<i>Év</i>	<i>Árbevétel</i>	<i>Nyereség</i>	<i>Létszám (fő)</i>	<i>Export</i>
1980	5 163 000	650 000	5 188	295 000
1981	5 652 000	780 000	4 998	998 000
1982	5 997 000	757 000	4 914	1 076 000
1983	6 893 000	995 000	4 708	1 377 000
1984	7 164 000	933 000	4 673	1 510 000
1985	7 050 000	750 000	4 648	1 621 000
1986	7 144 000	820 000	4 582	1 838 000
1987	7 710 000	910 000	4 568	2 199 000
1988	8 093 000	381 000	4 387	2 463 000
1989	10 763 000	450 000	4 237	2 657 000

Rendszerváltás

1990	9 798 000	301 000	3 858	2 951 000
1991	8 850 000	308 000	3 084	3 151 000
1992	8 354 000	68 000	2 951	4 512 000
1993	8 754 000	30 000	2 905	4 767 000
1994	8 792 000	2 500	2 750	5 018 000
1995	10 572 000	89 140	2 429	9 085 000
1996	12 992 034	16 300	2 340	7 389 000
1997	14 024 054	-766 899	2 072	8 264 584

A Nitrokémia két részre válik

1998	7 567 797	-362 107	1 064	2 646 628
1999	3 790 172	-542 685	647	1 334 668
2000	3 947 459	-219 168	428	1 623 661
2001	1 772 995	-440 153	383	1 059 452
2002	2 456 562	-403 787	351	971 793
2003	2 353 938	-1 196 009	325	
2004	972 074	-1 005 963	162	
2005	161 132	969 195	28	
2006	132 153	-293 587	22	
2007	162 607	-47 156	18	
2008	353 781	187 435	19	
2009	2 279 149	118 880	27	

A Nitrokémia vezérigazgatóinak, igazgatóinak névsora a fűzfői gyár alapításától napjainkig

Budapesti vezérigazgatóság

Salamon Ödön ügyvezető igazgató	1921–1923
Salamon Ödön vezérigazgató	1923–1931
Bajcsy-Zsilinszki Gábor vezérigazgató	1932–1940
V. Bartha Andor elnök-igazgató	1940–1945
Szabó Kornél vezérigazgató	1945–1947
Magyar Vilmos vezérigazgató	1947–1948
(1948-ban megszűnik a budapesti vezérigazgatóság)	

Igazgatók (Fűzfőgyártelep)

Laborcz Béla	1923–1927
Hellwig Ede	1926
Bartók Ferenc	1927–1930
Szabó Kornél	1931–1941
Kutassy József	1934–1937
Dr. Kunz Alfonz	1934–1938
Dr. Nagy Mechardt Andor	1934–1939
Takács Károly	1941–1944
Makay Miklós	1941–1944
v. Helle János	1941–1944
Lángi Gyula	1946–1947
Dr. Somló György (1948-tól egyigazgatós rendszer)	1948–1949
Sütő László	1949–1953
Diósi István	1953–1954
Urda Kálmán	1954–1959
Torma János	1960–1963
Verner Gyula	1963–1971

Vezérigazgatók

Gyuricza László	1971–1980
Harsányi Imre	1980–1986
Kovács Tibor	1986–1990
Réti Tamás	1990–1995
Mihálovics László	1995–1997
Bálint Sándor	1998
Czabula István	1999
Kristóf Lajos	1999–2002
Dr. Bakonyi Árpád	2002–

Tartalomjegyzék

Előszó	5
Bevezető	6
I. fejezet – Az előd: Mosonmagyaróvári Lőporgyár	7
II. fejezet – Az üzem megalapítása, helyének kijelölése	9
III. fejezet – A beruházás megkezdése, a gyártelep építése	11
IV. fejezet – A termelés megkezdése – Névváltás	14
V. fejezet – Kilépés a világpiacra – Háborús fejlesztések	18
VI. fejezet – Háborús romok eltakarítása – Jótétemi üzemleszerelések	23
VII. fejezet – A forint megjelenése – A gyár vezetők nélkül maradt	26
VIII. fejezet – Az államosított kincstári vállalat	30
IX. fejezet – Újra teljes hadiipari termelés	32
X. fejezet – Ismét békés vizekre eveztek	34
XI. fejezet – 1958–1960 – A hároméves terv	37
XII. fejezet – A Nitrokémia–Medicolor–Colorchemia összevonása	39
XIII. fejezet – 1961–1965 – Egységessé váló vállalat	46
XIV. fejezet – 1966–1970 – Az új mechanizmus hatása a Nitrokémiára	49
XV. fejezet – 1971–1975 – A mezőgazdaság kemizálása	56
XVI. fejezet – 1976–1980 – A Gyuricza korszak vége	67
XVII. fejezet – 1981–1985 – Előtérben a környezetvédelem	76
XVIII. fejezet – 1986–1989 – A csonka öt éves terv	89
XIX. fejezet – 1990–1992 – A rendszerváltás következményei	98
XX. fejezet – 1993–1995 – Privatizációs előkészületek	106
XXI. fejezet – 1995-től napjainkig – Az útkeresés időszaka	109
XXII. fejezet – Összefoglaló	128
Felhasznált források a könyv készítésénél	131
Vállalati árbevétel, nyereség alakulása	132
A Nitrokémia vezérigazgatóinak, igazgatóinak névsora	134

Kiadta a Nitrokémia Környezetvédelmi Tanácsadó és Szolgáltató Zrt.
Felelős kiadó: Dr. Bakonyi Árpád vezérigazgató
Szerkesztő: Tarró Károly
A borítón látható fotót Milos József készítette
Nyomdai előkészítés: Nagy Balázs
Nyomás: Tradeorg Nyomda, Balatonfűzfő
Felelős vezető: Tóth Zoltán

ISBN 978-963-06-9783-5